
JITKA SOUDKOVÁ: KULTURA PIVA V ČESKÉ SPOLEČNOSTI DIPLOMOVÁ PRÁCE POSUDEK Oponenta

Jitka Soudková zvolila pro svou diplomovou práci téma, nabízející kulturologii mimořádně bohaté a dosud minimálně využitě možnosti. Je-li uchopeno tak, jak naznačuje zvolené spojení *kultura piva* a jemu odpovídající struktura předkládané práce, dovoluje vést příčný řez kulturou od zdánlivě „předkulturních“ a „mimokulturních“ determinantů a rozměrů každodennosti po subtilní otázky umělecké kultury či zdrojů národní mentality, navíc nikoliv staticky, ale v plné dynamice kulturněhistorického vývoje. Tyto možnosti naznačily například některé referáty na literárněvědné a kulturněhistorické konferenci Ústavu pro českou literaturu AV ČR *Hospody a pivo v české společnosti*. Jaké nároky téma klade, dokládá fakt, že se za necelých 12 let od této konference ve výzkumu kultury piva v našem prostředí mnoho neudálo, snad až na výzkum Karla Altmana z EÚ AV ČR a ÚEE MU, jehož výsledky shrnuje kniha *Zlatá doba štampastů pražských hospod* (Brno 2003).

Diplomantka v úvodu formuluje klíčové otázky výzkumu způsobem, který svědčí o důkladném promyšlení tématu a cesty k němu a o stejně důkladné přípravě heuristické i metodologické. Základní východisko je formulováno lapidárně: *„Pivo jako nápoj je kulturním elementem, který kolem sebe řetězí činnosti, profese, ideje či artefakty a vytváří tak kulturní konfiguraci.“* (s. 5). Logicky pak vychází od rozměru alimentárního. Oceňuji, jak zde pracuje s vlivnou prací bolonského medievalisty Massima Montanariho *Hlad a hojnost. Dějiny stravování v Evropě*, jak bezpečně udržuje komplexnost a proporčnost pohledu v komplikovaném prostoru mezi etnickým a sociálním, mezi klimatickou determinovaností a kulturními stereotypy. Také celek výkladu neztrácí nikde pro jedno druhé, nutná oscilace mezi nápojem a kontexty jeho konzumace je kompozičně regulována do přehledného tvaru. V logické posloupnosti sleduje text jejich jednotlivé horizonty s redukcí na české prostředí. Tato redukce

v důsledku znamená soustředění na Prahu s plným vědomím, že zkoumání prostředí menších měst a venkova by poskytlo poněkud odlišný obraz. Na druhé straně otevřela širší rozpětí záběru směrem k prostředí velkoměstských uměleckých, intelektuálních a studentských komunit.

Diplomantka věnovala adekvátní pozornost i finální redakci, drobných chyb typu fonetického přepisu *Rituale Romanum* na s. 24 je v textu minimum. Některé na tomto místě opravuji:

Spis matematika, astronoma, lékaře a přírodovědce Tadeáše Hájka z Hájku (asi po 1525 – 1600) *De cerevisia eiusque conficiendi ratione natura, viribus et facultibus opusculum* (*O pivě, jeho výrobě, povaze, silách a účincích*), zřejmě vůbec první kniha o technologii piva na světě, byl vydán ve Frankfurtu nad Mohanem už v roce 1585, nikoliv 1588, jak píše autorka na s. 42.

Naše znalosti o volbě názvu souboru sanskrtských mýtů, legend, vyprávění a nábožensko-filosofických pojednání zasazených do rámce hrdinského eposu, vznikajícího od 4. století př. Kr. do 4. století po Kr., pro stolní společnost v pivovaru u sv. Tomáše nejsou tak nulové, jak diplomantka naznačuje na s. 62. Věnoval se jí například Karel Krejčí v jedné z prvních studií o významu hospod v české kultuře už v roce 1959 (K. Krejčí, *Arbesova Mahabharáta*, v: *Kniha o Praze 1959*. Praha 1959, s. 73 – 97) a dal ji do souvislosti s úmrtím Františka Čupra v roce 1882, posmrtným vydáním 4. svazku jeho monumentálního díla *Učení staroindické, jeho význam u vznikání a vyvinování názorů, zolášť křesťanských a vůbec náboženských* (Praha 1874 – 1884) a klíčem, který poskytuje román *Antonín Vondřejc* Karla Matěje Čapka-Choda, pokládaného za autora označení Mahábharátha.

V uživatelsky nepohodlném systému odkazů je obtížné v míšení arabských a římských číslic dešifrovat vnitřní odkazování na kapitoly práce či např. rozlišit mezi dvěma tituly Vladimíra Boreckého.

Na s. 69 se uvádějí bez bibliografického odkazu údaje z paměti Václava Viléma Štecha. V seznamu použité literatury je ale pod Štechovým jménem uvedena jen *Zmizelá Praha*. Navíc chybně, z pětisvazkového díla, které bylo nově vydáno se třemi svazky dodatků, není žádná část výhradním Štechovým dílem, jako spoluautor se spolu se Zdeňkem Wirthem a Václavem Vojtíškem podílel jen na I. svazku, jehož správný titul zní *Zmizelá Praha 1. Staré a Nové Město s Podskalím*. (První díl paměti V. V. Štecha, kde je použita zmínka, se jmenuje *V zamlženém zrcadle* a vy-

šel v Praze v r. 1967, 2. vydání 1969.) Žádná z těchto připomínek nepřekračuje mikrologický horizont a nezpochybňuje hodnotu celku práce.

I rozsah a kvalitu použité literatury je třeba hodnotit spravedlivě, tedy ve vztahu k textu. A z tohoto pohledu je záběr, nutně výběrový, dostatečný. Odborné pivovarnické literatury je samozřejmě více, také k historii vaření a pití piva existují bohatší zdroje: namátkou připomeňme drobné studie historiků Petra Sokola, Martina Nodla, Ivo Hajna a Jiřího Raka v 6. čísle XXIV. ročníku *Dějín a současnosti* s tématem pivo. Relativně bohatý je také fond literárních svědectví, namátkou připomeňme antologii Karla-Heinze Jähna a Alexandra Sticha *Kavárny & spol. Pražské literární kavárny a hospody*. (Praha 1990) či cenné svědectví knih Karla Ladislava Kukly *Ze všech koutů Prahy* (Praha 1899), *Noční Prahou* (Praha 1904), *Podzemní Praha* (Praha 1920) a *Konec bahna Prahy* (Praha 1927, výbor Heleny Podané a Dany Chodilové z prvního a posledního titulu vyšel jako *Pražské bahno* v Praze v r. 1992) nebo Otakara Nového *Ohňostroj pražských barů a lokálů* (Praha 1995). U nich, stejně jako u dalších nevyužitých titulů či pro kulturologické zpracování tématu podstatné vynikající studie Vladimíra Macury *Kontexty české hospody* v tematologické antologii *Poetika míst* z roku 1997, ale nelze konstatovat více, než absenci v seznamu použité literatury. V textu jejich nepřítomnost žádné mezery nezpůsobila, práce je na úrovni aktuálního domácího poznání tématu. Vytknout je ovšem nutno místy přílišnou závislost na literatuře až po nerozlišení citace a parafráze (namátkou srv. např. s. 46 předložené práce a s. 26 knihy Karla Altmana *Zlatá doba štamgastů pražských hospod*. Brno 2003).

Celkově mohu z pozice oponenta konstatovat, že kolegyně Soudková díky promyšlenému přístupu dostala nárokům svého obtížného tématu a vytvořila zralou, přehledně a kultivovaně napsanou, doslova čtivou, přitom odborně přesvědčivou syntézu, dobírající se podstatných specifik české kultury v jejím historickém vývoji i podstatných specifik života lokálních komunit. Diplomovou práci Jitky Soudkové *Kultura piva v české společnosti* plně doporučuji k obhajobě.

V Praze 22. května 2006

PhDr. Vladimír Czumalo, CSc.